

VABARIIGI VALITSUS

KORRALDUS

Nõusolek maavara geoloogilise uuringu loa andmiseks Uljaste uuringuruumis

Korraldus kehtestatakse maapõueseaduse § 35 lõike 3 alusel.

1. ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1.1. Kiviõli Keemiatööstuse Osaühing (registrikood 10186158, edaspidi *loa taotleja*) esitas 28. novembril 2019. a kirjaga nr 1.1-10.1/153 Keskkonnaametile õigusaktidega sätestatud nõuetele vastava Uljaste uuringuruumi geoloogilise uuringu loa (edaspidi *uuringuloa*) taotluse.

Uljaste uuringuruum asub Ida-Viru maakonnas Lügánuse vallas Uljaste külas riigile kuuluvatel kinnistutel Sonda metskond 2 (kinnistu registriora nr 14366550, katastritunnusega 75101:001:0120), Sonda metskond 27 (kinnistu registriora nr 14096350, katastritunnusega 75101:001:0037), Sonda metskond 39 (kinnistu registriora nr 14195950, katastritunnusega 75101:001:0044) ja reformimata maal. Lisaks asub Uljaste uuringuruum eraomandisse kuuluvatel kinnistutel Satsu raudteelõik (kinnistu registriora nr 3542208, katastritunnusega 75101:001:0024), Jaanivere (kinnistu registriora nr 597108, katastritunnusega 75101:001:0006), Liivaaru (kinnistu registriora nr 266908, katastritunnusega 75101:001:0230), Silla (kinnistu registriora nr 1786408, katastritunnustega 75101:001:0014 ja 75101:001:0015) ning munitsipaalomandisse (Lügánuse vallale) kuuluval kinnistul Kaubastu tee T5 (kinnistu registriora nr 7107550, katastritunnusega 75101:001:0257). Riigivara valitseja on Keskkonnaministeerium ja volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi *RMK*). Eraomandisse kuuluvate kinnistute omanikud on andnud loa taotlejale nõusolekud geoloogilise uuringu läbiviimiseks. Uljaste uuringuruumi teenindusala pindala on 424,11 ha.

Loa taotleja kavandatava geoloogilise uuringu eesmärk on põlevkivi tarbevaru uuring, mille käigus rajatakse kuni 40 puurauku ja kuni 15 uuringukaevet sügavusega kuni 50 m. Uuringuluba taotletakse viieks aastaks ning uuringute teostajaks oleks OÜ Inseneribüroo STEIGER (registrikood 11206437).

1.2. Keskkonnaamet küsis 21. jaanuaril 2020. a kirjaga nr 12-2/19/519-8 RMK-lt maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 27 lõike 3 alusel riigivara valitseja kooskõlastust riigile kuuluvate kinnisasjade kasutamiseks geoloogiliseks uuringuks.

1.3. Keskkonnaministeerium andis 18. märtsi 2020. a kirjaga nr 13-1/20/249-3 Uljaste uuringuruumi asukoha riigivara valitsejana kooskõlastuse riigile kuuluvate kinnisasjade Sonda metskond 2 (katastritunnus 75101:001:0120), Sonda metskond 27 (katastritunnus 75101:001:0037) ja Sonda metskond 39 (katastritunnus 75101:001:0044) järgmistel tingimustel:

1.3.1. uuringu läbiviijal tuleb teavitada RMK Ida-Virumaa metsaülemat e-posti teel välitööde läbiviimisest vähemalt 10 kalendripäeva ette;

1.3.2. kui geoloogilise uuringu raames on vaja teha raiet, tuleb sellest teatada riigimetsa majandajale, kes sõlmib geoloogilise uuringu tegijaga kasvava metsa raadamiseks töövõtulepingu või raieõiguse omandamiseks kasvava metsa raieõiguse võõrandamise lepingu.

1.4. Keskkonnaamet küsis 27. märtsi 2020. a kirjaga nr 12-2/20/150-2 MaaPS § 27 lõike 4 alusel keskkonnaministri kui valdkonna eest vastutava ministri arvamust Uljaste uuringuruumi uuringuloo taotluse kohta.

1.5. Keskkonnaminister ei esitanud 16. aprilli 2020. a kirjaga nr 14-6/20/1373-2 täiendavaid ettepanekuid uuringuloo taotluse kohta.

1.6. Keskkonnaamet teavitas uuringuloo taotluse menetlusse võtmisest 21. aprilli 2020. a kirjaga nr 12-2/20/150-4 loa taotlejat, RMK-d, Transpordiametit, kinnistute Satsu raudteelõik, Jaanivere, Liivaaru ja Silla omanikke ning uuringuruumi teenindusalaga piirnevate kinnistute omanikke.

1.7. Keskkonnaamet teavitas uuringuloo taotluse menetlusse võtmisest 21. aprilli 2020. a kirjaga nr 12-2/20/150-5 Lüganuse Vallavalitsust ja küsis MaaPS § 27 lõike 7 alusel kohaliku omavalitsuse üksuse arvamust uuringuloo taotluse kohta.

1.8. Keskkonnaamet avaldas 21. aprillil 2020. a MaaPS § 30 lõike 2 alusel uuringuloo taotluse esitamise kohta teate ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ettepanekute ja vastuväidete esitamiseks.

1.9. Transpordiamet ei omanud 22. aprilli 2020. a kirjas nr 15-5/20/19594-2 vastuväiteid Uljaste uuringuruumi uuringuloo taotlusele. Transpordiamet informeeris, et Uljaste uuringuruum piirneb riigiteega 17117 Pada-Sonda, mille teekaitsevööndi laius on 30 meetrit mõlemal pool äärmise sõiduraja välimisest servast (ehitusseadustiku § 71 lõige 2) ja palus enda lisamist Uljaste uuringuruumiga toimuvate edasiste menetluste osaliseks.

1.10. Lüganuse Vallavalitsus edastas 19. juunil 2020. a kirjaga nr 5-9/674-6 Keskkonnaametile Lüganuse Vallavolikogu 17. juuni 2020. a otsuse nr 269 (edaspidi *otsus nr 269*), mille kohaselt Lüganuse Vallavolikogu ei nõustu uuringuloo andmisega Uljaste uuringuruumis.

1.11. Keskkonnaamet küsis 22. juuni 2020. a kirjaga nr 12-2/20/150-10 loa taotleja seisukohta Lüganuse Vallavolikogu otsuse nr 269 ja uuringuloo taotluse menetluse jätkamise kohta.

1.12. Loa taotleja lepinguline esindaja Advokaadibüroo Külle Namm saatis 30. septembril 2020. a Keskkonnaametile põhjendused, miks loa taotleja ei nõustu Lüganuse valla mittenõustuvate argumentidega, ja tegi Keskkonnaametile ettepaneku taotleda MaaPS § 35 lõike 3 alusel uuringuloo andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt (edaspidi *VV*).

1.13. Keskkonnaamet küsis 2. oktoobri 2020. a kirjaga nr DM-111240-4 riigi huvi väljaselgitamiseks Majandus ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) seisukohta Uljaste uuringuloo taotluse kohta.

1.14. MKM asus 3. novembri 2020. a kirjas nr 17-1/20-0100/6053-2 seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine Uljaste uuringuruumis on riigi huvides.

1.15. Keskkonnaamet küsis 4. novembri 2020. a kirjaga nr DM-111240-6 MaaPS § 35 lõike 4 alusel riigi huvi väljaselgitamiseks Keskkonnaministeeriumi seisukohta Uljaste uuringuloo taotluse kohta.

1.16. Keskkonnaminister asus 21. jaanuari 2021. a kirjas nr 13-1/20/249-7 seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine annab riigile uuritava ala ja piirkonna geoloogiliste, hüdrogeoloogiliste-, keskkonnatingimuste ning maavara osas olulist informatsiooni, mistõttu on geoloogilise uuringu loa andmine Uljaste uuringuruumis kooskõlas riigi huviga.

1.17. MKM-i valitsemisala ülesannete muudatuste tõttu saatis Keskkonnaamet 23. aprilli 2021. a kirjaga nr 12-1/21/8686 MKM-le VV poole pöördumiseks Uljaste uuringuruumi uuringuloo taotluse materjalid. Riigikogu võttis 17. juunil 2020. a vastu Vabariigi Valitsuse seaduse (edaspidi *VVS*) muutmise seaduse, millega muudeti MKM-i valitsemisala ülesandeid. *VVS* § 63 lõikesse 1 lisati maapõueressursside valdkond ning tegevustena geoloogiline kaardistamine ja riikliku geoloogilise kompetentsi tagamine. See muudatus andis MKM-ile mandaadi sotsiaal-majanduslikult põhjendatud riikliku huvi määratlemisel nii maapõue uurimistegevuse suunamisel kui ka olemasolevate geoloogilise uuringu ja maavarade kaevandamise lubade taotluste menetlusprotsessides.

2. LÜGANUSE VALLAVOLIKOGU, MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONI-MINISTEERIUMI NING KESKKONNAMINISTEERIUMI SEISUKOHAD SENISES MENETLUSES

2.1. Lügänuſe Vallavolikogu 17. juuni 2020. a seisukoht

2.1.1. Lügänuſe Vallavolikogu andis 17. juuni 2020. a otsusega nr 269 Keskkonnaametile seisukoha, mille kohaselt Lügänuſe Vallavolikogu ei ole nõus uuringuloo andmisega Uljaste uuringuruumis. Lügänuſe Vallavolikogu ei nõustu uuringuloo andmisega kokkuvõtlikult järgmistel põhjustel:

2.1.1.1. olemasoleva informatsiooni põhjal ei ole Lügänuſe vallal võimalik veenduda, et juba geoloogilise uuringu läbiviimine ei oma olulist negatiivset keskkonnamõju, rääkimata geoloogilise uuringu läbiviimise lõppeesmärgist ehk põlevkivi kaevandamisest uuringualal. Kõige intensiivsemat negatiivset mõju selles vaates omaks loomulikult kaevandamistegevus, kuid teatav negatiivne mõju on juba geoloogilise uuringu läbiviimisel;

2.1.1.2. oluliseks riskiks peab Lügänuſe vald võimalikku negatiivset keskkonnamõju uuringuala vahetus läheduses asuvale Uljaste järvele, mis jääb taotletavast uuringualast vaid ca 600 m kaugusele ja lähimad planeeritavad puuraugud vaid mõnekümned meetrid uuringuala piirist. Lügänuſe vald viitab võrdluseks Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääri keskkonnamõjude hindamise (edaspidi *KMH*) aruandele, mille kohaselt Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääris, mis asub Uljaste järvest ca 2,4 km kaugusel, võib veekõrvaldusest põhjustatud depressioon Keila-Kukruse veekihis põhjustada veetaseme langust Uljaste järves põlevkivikarjääri viimastel tööaastatel. Sellest tulenevalt arvab Lügänuſe vald, et see risk võib olla oluliselt suurem puuraukude või karjääri puhul, mis jääks vaid ca 600 m kaugusele Uljaste järvest. Arvestades *KMH* aruandes toodud geoloogilist omapära (põhjaveekihi ja Uljaste järve kõrgus ümbritseva alaga võrreldes) puudub vallal kindlus, et juba puuraukude rajamine ei avalda järvele negatiivset mõju;

2.1.1.3. juba varasemalt on Uljaste järve läheduses täheldatud puuraukude rajamisel survealise põhjavee tungimist maapinnast välja. Viimati tuvastas survealise põhjavee väljavoolu Uljaste järve ümbruses asuvatest puuraukudest Keskkonnaamet 2015. aastal. Seetõttu puudub vallal kindlus geoloogilise uuringu raames rajatavate puuraukude sarnase mõju puudumise kohta ning et see ei mõjuta potentsiaalselt Uljaste järve või põhjavett. Vastupidi, senine kogemus näitab just, et Uljaste järve lähedusse puuraukude rajamine ei sobi survealise põhjavee tõttu seireks ning puurauke ei ole mõistlik rajada põhjavee ja Uljaste järve kaitse eesmärkidel;

2.1.1.4. uuringualal ja selle vahetus läheduses asuvad mitmed looduskaitse objektid ja loodusväärtused, sealhulgas vääriselupaigad. Lüganuse vallal puudub arusaam ja kindlus, kas ja kuidas on esialgu geoloogilise uuringu teostamise ja potentsiaalse tulevase kaevandamise kontekstis tagatud negatiivse mõju puudumine nendele looduskaitseobjektidele ja loodusväärtustele. Lisaks tuleb laiemalt arvestada uuringu läbiviimisest tulenevate häiringutega nii looduse kui kohaliku kogukonna jaoks;

2.1.1.5. täiendavalt tuleb arvestada ka avariiriskiga geoloogilise uuringu käigus, mis võib kaasa tuua pinnase kahjustumist, saastumist või halvimal juhul ka põhjavee reostumist. Isegi kui selliste riskide vähendamiseks võetakse kasutusele meetmed, ei kõrvalda see vastavat riski tervikuna. Seega peaks uuringuloa väljastama vaid juhul, kui selle jaoks on olemas spetsiifiline ja kaalukas vajadus, kuid olukorras, kus seda tehakse selles asukohas kaevandamise eesmärgil, millega Lüganuse vald ei pea käesoleval ajal võimalikuks nõustuda, ei ole geoloogilise uuringu läbiviimisega seonduvate riskide võtmine asjakohane ega mõistlik. Uljaste järve ja põhjavee rikkumisega riskimine ei ole kohalikes huvides;

2.1.1.6. kohaliku omavalitsuse üksuse ülesanne uuringuloa osas arvamuse andmisel on lähtuda kohaliku omavalitsuse üksuse ja kogukonna huvidest. Lüganuse valla ja kohaliku kogukonna huvides on säilitada muutumatuna Uljaste oos ja järv ning selle ümbrus, mis on osaliselt võetud kaitse alla kui omapärane ja teaduslikku huvi pakkuv maastikuline kompleks. Uuringualal või selle vahetus läheduses asuvad atraktiivsed puhkealad, metsad, Uljaste järv ja maastikukaitseala, samuti Kuresoo. Tegemist on Sonda vahetus läheduses asuva atraktiivse ja aktiivses kasutuses oleva puhkealaga. Uuringualal on kohalikele atraktiivsed metsad, kus matkatakse, puhatakse ja korjatakse metsasaadusi (nt on uuringualal populaarsed metsmaasikakohad). Arvestades uuringualast ida poole jäävat Põhja-Kiviõli II mäeeraldist, varasemat Põhja-Kiviõli mäeeraldist ja Sondast lõuna suunal asuvaid Sonda ja Sonda II mäeeraldiste taotlusi, on tegemist seda olulisema puutumatu puhkealaga piirkonnas, eriti Sonda elanike jaoks;

2.1.1.7. kohalik kogukond ja puhkeala säilimisest huvitatud inimesed on vastavat seisukohta ka menetluse vältel väga aktiivselt väljendanud. Facebookis on loodud grupp „Päästame Uljaste järve“ enam kui 1900 liikmega ja on algatatud samasisuline petitsioon¹. Valla poole on pöördutud arvukate kirjadega ja tuntud muret Uljaste järve ja ümbruskaudse looduse muutumatuna säilimise osas;

2.1.1.8. Lüganuse vald ei ole põhimõtteliselt vastu geoloogiliste uuringute teostamisele ega kaevandamisele, mida ilmestavad vahetus läheduses asuval Põhja-Kiviõli II mäeeraldisel kaevandamine, samuti muud valla territooriumil töötavad või alustavad kaevandused (nt Uus-Kiviõli) ning menetluses olevad kaevandamisloa taotlused (nt Oandu). Arvestades, et vastav piirkond on juba täna ulatuslikult koormatud kaevandamistegevusega ja avatakse uusi

¹ <https://petitsioon.ee/paastame-uljaste-jarve>

mäeeraldisi või taotletakse juba uuritud varudele kaevandamislubasid, ei pea Lügänuſe vald võimalikuks toetada Uljaste järve ja Sonda vahetus lähedusse uue põlevkivikarjääri rajamist ega ka selle rajamise eesmärgil geoloogilise uuringu läbiviimist. Arvestades looduskaitse ja kohaliku kogukonna huvi geoloogilise uuringu loa ala suhtes, ei pea vald seega võimalikuks nõustuda geoloogilise uuringu loa taotlusega selles asukohas;

2.1.1.9. kuna geoloogilise uuringu eesmärk on uurida uuringualal põlevkivi kaevandamise võimalusi, peab vald vajalikuks samuti välja tuua, et ei nõustu kaevandamisega uuringualal. Arvestades keskkonnakaitsest vajadust kaitsta Uljaste järve ja maastikukaitseala, ümbritsevat puhkeala, sellel paiknevaid elu- ja kasvupaiku ning kohaliku kogukonna huvi kasutada ala puhkealana, ei saa Lügänuſe vald uuringualal põlevkivi kaevandamisega nõustuda. Riigikohus on kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 selgitanud, et kui uuringute eesmärgiks seatud kaevandamine osutub tulevikus ebatõenäoliseks, on tegemist asjakohase kaalutlusega, mida uuringuloo koostööstamisel arvestada. Kuna vald ei pea võimalikuks nõustuda tulevase kaevandamisega eeltoodud põhjustel, siis ei ole valla hinnangul otstarbekas, keskkonnakaitse ja kohaliku kogukonna huvidega koostööstas läbi viia ka selleks vajalikku geoloogilist uuringut, sealhulgas võtta sellega seotud riske.

2.2. Vastuväited Lügänuſe Vallavolikogu 17. juunil 2020. a esitatud seisukohale

2.2.1. Lügänuſe Vallavolikogu viitab oma seisukohas mitmele oletatavale geoloogilise uuringuga seotud keskkonnaohule, sh võimalikule ohule Uljaste järve veetasemele ja kohalikule veerežiimile. Uljaste uuringuloo taotluse kohta on arvamuse esitanud Tallinna Tehnikaülikooli (TalTech) Geoloogia instituut (edaspidi *TalTech arvamus*) ja OÜ Inseneribüroo STEIGER (edaspidi *Steigeri arvamus*)². TalTechi arvamusel on Uljaste uuringu ruumi teenindusmaa piiridesse ja selle ümbrusesse varasemalt rajatud arvukalt puurkaeve ning üldgeoloogilise ja geoloogilise uuringu puurauke. Mitmed puuraugud paiknevad Uljaste järvele lähemal kui 600 m ning on üle 50 m sügavad. Survelise põhjavee esinemist uuringualal ei saa käsitleda geoloogilise uuringu läbiviimise seisukohalt olulise keskkonnariskina – kõik Eesti sügavamad põhjaveekogumid on survele. Uuringupuuraukude rajamisega survele põhjaveekihti kaasnevad sama suured riskid kui olmevee puurkaevude rajamisega samadesse kompleksidesse. Uljaste järve piirkonnas paikneb mitmeid eelmise 10 aasta jooksul puuritud olmevee puurkaeve. TalTechile ei ole teada andmeid või uuringuid, mis näitaksid varasemate puurimistööst olulist mõju piirkonna põhjaveerežiimile või segatoitelise Uljaste järve veetasemele. Lügänuſe Vallavolikogu poolt toodud paralleel Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjääris kaevandamisel tekkida võiva alanduslehtri mõjuga Uljaste järve veetasemele ei ole antud uuringu puuraukude rajamise kontekstis asjakohane, kuna puuraukude proovipumpamistel eraldatava vee maht on võrreldes kaevanduse veeärastuse ja Uljaste järve veemahtudega tühine. Steigeri arvamusel on asjakohane tugineda Põhja-Kiviõli II KMH aruandele, sest geoloogilise uuringu mõju ja kaevandamise mõju ei ole oma mahult võrreldavad. Seega TalTechi ja Steigeri arvamuste kohaselt ei ohusta geoloogilise uuringu tegemine mingilgi moel Uljaste järve veetaset ega kohalikku veerežiimi.

2.2.2. Lügänuſe Vallavolikogu on uuringuloo andmisele vastu ka seetõttu, et Lügänuſe vallal puudub arusaam ja kindlus, kas ja kuidas on esialgu geoloogilise uuringu teostamise ja potentsiaalse tulevase kaevandamise kontekstis tagatud negatiivse mõju puudumine uuringualal ja selle vahetus läheduses asuvatele looduskaitse objektidele ja loodusväärtustele. Lügänuſe Vallavolikogu seisukohas puuduvad argumendid, mille põhjal oleks võimalik järeldada, et

² [KOTKAS - AVE 2.6.22 \(envir.ee\)](#)

geoloogilise uuringu tegemine ohustaks looduskaitseobjekte ja loodusväärtusi. Uuringuloa taotluse seletuskirjas on selgitatud, et geoloogilises uuringus arvestatakse taimeliikide eripäradega ning uuringupunktid paigutatakse nimetatud vääriselupaikadest ja liigi leiukohtadest eemale. Vajadusel kaasatakse geoloogilise uuringu käigus vastava liigi eksperdid. Steigeri arvamuses on põhjalikult käsitletud kõiki looduskaitseobjekte ning selgitatud, et geoloogilise uuringu käigus ei ole vääriselupaikade ega kaitsealuse taime leiukoha piiresse planeeritud ühtegi uuringupuurauku. Seega ei teki vajadust looduskaitse objektide piires ka masinatega liikuda. Elupaikade ja lähimate uuringupuuraukude vahele jääv puistu summutab puurmasina müra. Uuringupuuraukude puurimine ja katsepumpamine on lühiajaline ja toimub päevasel ajal. Väljapoole uuringuruumi teenindusala jäävatele vääriselupaikadele puudub samuti mõju, kuivõrd puudub vajadus vääriselupaikadel liikumiseks ning uuringuruumi teenindusalaale pääsemiseks kasutatakse olemasolevat teede võrku.

2.2.3. Uuringualal liikumiseks kasutatakse olemasolevaid teid ja metsasihte, mistõttu on häiring maastikule ja taimestikule minimaalne. Puurtööde tegemisel puudub otsene vajadus raieteks, sest puuraugud rajatakse võimalusel olemasolevatele metsasihtidele või metsapiirile. Juhul, kui geoloogilise uuringu raames on vaja teha raiet, tuleb see tegevus kooskõlastada RMK-ga. Kõik puurtööd toimuvad lühiajaliselt. Uuringu puuraugud likvideeritakse kohe pärast proovide võtmist, taastades uuringu eelse olukorra. MaaPS § 84 lõike 1 kohaselt tuleb uuringu lõppemisel uuringuala korrastada. MaaPS § 86 lõike 3 kohaselt on korrastamiskohustus täidetud, kui Keskkonnaamet on uuritud maa korrastamise akti heaks kiitnud.

2.2.4. Mis puudutab Lüganuse Vallavolikogu seisukohas viidatud avariiriske, siis on uuringuloa taotluse seletuskirjas selgitatud, et vältimaks uuringu käigus tekkida võivaid avariiolekordi, järgitakse uuringu ajal rangelt kõiki ohutustehnika nõudeid, kasutatakse korras tehnikat, mis on läbinud perioodilise tehnilise ülevaatuse ning tööde tegijad omavad selleks vajalikke oskusi ja kogemusi. Lisaks tuleb märkida, et seoses uute puurimistehnoloogiate kasutuselevõtuga Eestis viimastel aastatel on avariide ja kaasnevate keskkonnakahjude riskid (sh riskid seoses pinna- ja põhjavee kvaliteedi halvenemisega) oluliselt väiksemad kui varasemalt. Sellest tulenevalt on tegevusega kaasnevate avariiolekordade esinemise võimalikkus väga madal.

2.2.5. Lüganuse Vallavolikogu tõi oma seisukohas veel välja, et uuringuala ja selle lähiümbrus on aktiivses kasutuses olev puhkeala, kus matkatakse, puhatakse ja korjatakse metsasaadusi. Geoloogiline uuring ei takista ala kasutamist nimetatud eesmärkidel. Geoloogiline uuring on lühiajaline tegevus, mille välitööd kestavad üldjuhul mõned päevad (suuremate alade puhul võib välitöödeks kuluda rohkem aega) ja ümbrus korrastatakse uuringueelsesesse seisukorda. Geoloogilise uuringu puhul on kohaliku kogukonna huvide riive ja keskkonnamõju vähene, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad lühikest aega. Antud juhul taotletakse uuringuluba viieks aastaks, kuid selle aja jooksul tehakse välitöid vaid piiratud aja jooksul (20 kuulise perioodi jooksul mõned nädalad) ning suurem osa aega kulub uuringute käigus kogutud andmete analüüsile ning geoloogilise uurimistöö aruande ja graafiliste lisade koostamisele.

2.2.6. Kokkuvõtvalt saab öelda, et geoloogilise uuringu käigus tehakse tööd selliselt, et tööde lõppedes taastub keskkond endisesse olukorda. Geoloogilise uuringu tegemise käigus ei teki kaevandamise ja transpordiga kaasnevaid keskkonnamõjusid, kuna tegemist on täiesti erinevate protsessidega. Geoloogilise uuringu peamised keskkonnariskid on seotud arendaja töökultuuri ja -võtetega. Töö korrektsel planeerimisel ja tegemisel ei kaasne kavandatava geoloogilise uuringuga olulist keskkonnamõju. Kavandatava geoloogilise uuringu mõju on lokaalne (st jääb uuringuruumi piiresse) ja ajutine. Töö käigus ei kasutata keskkonda saastavaid materjale ega keskkonnohtlikke aineid. Uuringuga ei juhitata põhjavette saasteaineid ega tekitata normatiive

ületavat müra või tolmu. Hüdrogeoloogiliste uuringutega ei kaasne pikaajalist vee välja pumpamist, mistõttu ei ole oodata põhjavee taseme alanemist.

2.2.7. Lüganuse Vallavolikogu seisukohast nähtuvalt on Lüganuse vald vastu tulevikus võimalikule kaevandamisele antud piirkonnas ning ei anna ka sel põhjusel nõusolekut geoloogilise uuringu läbiviimiseks. Uljaste uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotlemise eesmärk on uurida vähima võimaliku keskkonnamõjuga põlevkivi kaevandamise võimalikkust Uljaste uuringuruumis. Tegemist ei ole kaevandamisloa taotlusega. Geoloogiline uuring ja kaevandamine on erinevad tegevused. Samamoodi on geoloogilise uuringu loa taotlemine ja maavara kaevandamise loa taotlemine kaks eraldiseisvat menetlust, kus kohaliku omavalitsuse üksuse nõusolek on möödapääsmatu mõlemas menetluses eraldi. Juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus annab geoloogilise uuringu tegemiseks nõusoleku, ei ole omavalitsusüksus seotud kohustusega anda nõusolek kaevandamisloa andmiseks. Riigikohtu halduskolleeegiumi kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punkti 12 kohaselt ei piira kohaliku omavalitsuse üksuse nõustumine uuringuloa andmisega mingilgi moel kohaliku omavalitsuse üksuse võimalust hiljem kaevandamisloa kooskõlastamisest keelduda. Samuti ei tekita uuringuloa andmine loa saajal õiguspärast ootust kaevandamisloa saamiseks.

2.2.8. Kui uuringu käigus selgub, et kaevandamise alustamine ei ole otstarbekas, siis kaevandamisluba ei taotleta. Samas ei ole geoloogilist uuringut tegemata võimalik hinnata, kas üldse on võimalik ja otstarbekas Uljaste uuringuruumis hiljem kaevandada ning milline oleks sellega kaasnev keskkonnamõju. Kaevandamisloa menetluse alustamisel peab loa andja keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) tähenduses andma hinnangu olulise keskkonnamõju esinemisele, mis tähendab, et kaevandamisloa taotluse menetluse käigus, kui see esitatakse, antakse vastused Lüganuse Vallavolikogu seisukohas esile toodud kaevandamisega seotud keskkonnakaitselistele küsimustele. Alles pärast seda saab kaaluda, kas nimetatud asjaolud esinevad ja on olulised või kas neid tuleb ja saab leevendada ja kas kaevandamisluba saab anda.

2.2.9. Geoloogilisel uuringul on iseseisev väärtus ka siis, kui uuringule kaevandamist ei järgne. Saadud teabe alusel tehakse vajaduse korral muudatused maavarade registris, milles talletatud infot saab edaspidi kasutada näiteks uute planeeringute ja arengukavade koostamisel. Nii taotlejal kui kohalikul omavalitsuse üksusel on pärast uuringu tegemist võimalikus kaevandamisloa menetluses varasemast rohkem teavet kaevandamistegevuse tegelike mõjude kohta. Näiteks on Uljaste uuringuruumi geoloogilise uuringu üheks eesmärgiks selgitada võimaliku põlevkivikaevandamise mõju kohalikule veerežiimile. Ilma vastavate uuringuteta ei ole võimalik piisava usaldusväärsusega prognoosida kaevandamise mõju piirkonna veerežiimile. Geoloogilise uuringuga saadud teave võimaldab kohaliku omavalitsuse üksusel hüpoteetilistele riskidele tuginemise asemel rajada oma arvamus uuringuga tõendatud teabele.

2.2.10. Kokkuvõtvalt ei kaasne geoloogilise uuringu läbiviimisega keskkonnoahtusid (sh võimalikud ohud Uljaste järve veetasemele ja kohalikule veerežiimile) ning avariiriske, millele viidatakse volikogu otsuses. Samuti ei kahjusta geoloogiline uuring kohalike elanike elukeskkonda ning piirkonna looduskaitseobjekte ja loodusväärtusi. Kui ala kohta esitatakse edaspidi kaevandamisloa taotlus, siis kaevandamisega seotud mõjud ja leevendusmeetmed selgitatakse välja selles menetluses ja taas küsitakse ka kohaliku omavalitsuse üksuse arvamust.

2.3. MKM-i ja Keskkonnaministeeriumi seisukohad senises menetluses

Kuivõrd ülekaalukas riigi huvi on määratlemata õigusmõiste, siis tuleb hinnang riigi huvi olemasolu kohta anda igas asjas eraldi, arvestades konkreetse juhtumi erisusi ja eripärasid. Konkreetse juhtumi põhiselt ülekaaluka riigi huvi hindamisel ja VV nõusoleku küsimise algatamisel lähtutakse muu hulgas MKM-i ja Keskkonnaministeeriumi arvamustest.

2.3.1. MKM-i 2020. a arvamus

MKM on 3. novembri 2020. a kirjas jõudnud seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine Uljaste uuringuruumis on riigi huvides ja nõustus uuringuloa andmisega järgmistel põhjustel:

2.3.1.1. geoloogiline uuring Uljaste uuringuruumis annab riigile olulist geoloogilist, hüdrogeoloogilist ning keskkonnavalast informatsiooni (mh Uljaste järve kaitse paremaks korraldamiseks), mida saab edaspidi kasutada näiteks uute planeeringute ja arengukavade koostamisel;

2.3.1.2. taotletud uuringu teostamine omab eraldi väärtust ning seda sõltumata sellest, kas tulevikus hakatakse antud alal põlevkivi kaevandama või mitte;

2.3.1.3. uuringuloa andmisest keeldumine põhjendusega, et uuringuloa taotlemine on ilmselgelt ettevalmistus kaevandamisloa taotlemiseks, ei ole seniseid kohtupraktikat arvestades põhjendatud, kuna uuringuluba ja kaevandamisluba on erinevad menetlused.

2.3.2. Keskkonnaministeeriumi 2021. a arvamus

Keskkonnaminister on 21. jaanuari 2021. a kirjas asunud seisukohale, et geoloogilise uuringu loa andmine Uljaste uuringuruumis on kooskõlas riigi huviga järgmistel põhjustel:

2.3.2.1. “Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016-2030”³ (edaspidi *põlevkivi arengukava*) sätestab põlevkivivaldkonna üldesmärgi, milleks on riigi huvi elluviimine, mis seisneb põlevkivi, kui rahvusliku rikkuse efektiivses ja säästlikus kasutamises ning põlevkivisektori jätkusuutliku arengu tagamises. Põlevkivi arengukavas on riigi huvi elluviimiseks esitatud kolm strateegilist eesmärki, millest esimene strateegiline eesmärk on põlevkivi kaevandamise efektiivsuse tõstmine ja negatiivse keskkonnamõju vähendamine;

2.3.2.2. kavandatav geoloogiline uuring võimaldab teada saada Uljaste uuringuruumis lasuva maavara lasumistingimused, koostised, kvaliteedinäitajad, tehnoloogilised omadused ja kaevandamistingimused. Samuti aitab geoloogilise uuringu tegemine Uljaste uuringuruumis riigil saada vajalikku informatsiooni keskkonnakaitselistest ja hüdrogeoloogilistest tingimustest kohtade ning seeläbi kavandada negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks ja vältimiseks vajalikke meetmeid, mis on olulised ka põlevkivi arengukava eesmärkidest lähtuvalt;

2.3.2.3. üheks oluliseks aspektiks on kavandatava tegevuse juures keskkonnamõju ulatuse väljaselgitamine Uljaste maastikukaitsealale ja Uljaste järvele. Uuringu käigus on kavas teostada hüdrogeoloogilised katsetööd ja sihtotstarbeliste töödena Uljaste järve põhjasete uuring ning põlevkivi niiskussisalduse, tuhasuse, kütteväärtuse ja õli sisalduse määramised. Hüdrogeoloogiliste tööde tulemuste põhjal antakse hinnang kavandatava tegevuse võimaliku mõju kohta piirkonna põhjaveerežiimile, tarbekaevude veeandvusele ja veetasemele, põhjavee ja pinnavee kvaliteedile (sh Uljaste järvele);

2.3.2.4. oluline on märkida, et Uljaste uuringuruumis geoloogilise uuringu tegemine ja maavara varu arvele võtmine keskkonnaregistri maardlate nimistus ei anna taotlejale maavara

³ <https://envir.ee/ringmajandus/maapou/polevkivi>

kaevandamise õigust, kuid annab riigile olulist informatsiooni, mis aitavad hinnata Uljaste uuringuruumis edasiste tegevuste võimalikkust ning tegevustega kaasnevat võimalikku keskkonnamõju ja nende ulatust.

3. RIIGI HUVI GEOLOOGILISE UURINGU TEGEMISEKS ULJASTE UURINGURUUMIS

3.1. Õigusnormid

3.1.1. MaaPS § 1 lõike 1 järgi on maapõueseaduse eesmärk tagada maapõue säästlik ja majanduslikult otstarbekas kasutamine ning seejuures tekkivate keskkonnanäringute vähendamine võimalikult suures ulatuses.

3.1.2. MaaPS § 35 lõike 1 punkti 10 kohaselt keeldutakse uuringuloo andmisest, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloo andmisega.

3.1.3. MaaPS § 35 lõike 3 kohaselt, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloo andmisega, võib loa andja taotleja ettepanekul taotleda loa andmise nõusolekut VV-lt. VV annab loa andmiseks nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi.

3.2. Riigi huvi määratlemise alused

3.2.1. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 5 järgi on Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult.

3.2.2. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium on leidnud kohtuasjas nr 3-4-1-9-09 tehtud otsuse punktis 25, et „*maavarade säästliku kasutamise kavandamine ei saa põhiseaduse kohaselt toimuda üksnes ühe omavalitsusüksuse piires, vaid see peab lähtuma riiklikest huvidest ja vajadusest tagada maavarade säästlik kasutamine kogu riigis. Üksikul omavalitsusüksusel ei ole täielikku ülevaadet maavarade levikust kogu riigis ja seetõttu nende uurimise ja kaevandamise üksikasjadest, mis võimaldaksid tal langetada kaevandamisega nõustumise kohta üleriigiliselt adekvaatse lõppotsuse. Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et maavarade kasutamise üle otsustamine on põhiseadusega haaratud riigielu küsimuste hulka.*“. Kolleegium leidis samuti, et maapõueseaduses sisalduv kohaliku omavalitsuse üksuse enesekorraldusõiguse piirang ei ole kuigi intensiivne ning et riive on mõõdukas, kui VV kaalub nõusoleku andmisel, millised on need üleriigilised sotsiaalsed, keskkonnanähoiu- või majandushuvid, mis siiski tingivad vajaduse kaaluda lubade väljastamist just konkreetse omavalitsusüksuse territooriumi kohta (p-d 32 ja 33).

3.2.3. MaaPS ei ava mõiste *ülekaalukas riigi huvi* sisu. MaaPS seletuskirja kohaselt on riigi huvi määratlemata õiguspõhiste ning selle selgitamisel lähtutakse konkreetsest olukorrast. Riigi huvi selgitatakse eri ametkondade koostöös. MaaPS § 1 lõike 1 kohaselt on seaduse eesmärk tagada maapõue säästlik ja majanduslikult otstarbekas kasutamine ning seejuures tekkivate keskkonnanäringute vähendamine võimalikult suures ulatuses. Seaduse eesmärgist kantuna tuleb selgitada ka ülekaaluka riigi huvi mõistet. Riigi huvi defineerimisel lähtutakse muu hulgas maavara olulisusest, maavara omandist, Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvamusest. Ülekaalukas riigi huvi võib esineda strateegiliselt olulise maavara otsingus, mõne tööstussektori toorainepuuduses või muus sellises laialdase mõjuga asjaolus.

3.2.4. Riigi huvi üldiselt on käsitatud kui riigi üldise arengu seisukohalt vajalikku või riigikaitseks huvi, mis on väljendatud riiklikult kehtestatud strateegilistes jm dokumentides. Riigikogu 6. juuni 2017. a otsusega vastuvõetud strateegiadokumendi „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ kohaselt on Eesti pikaajaline eesmärk maapõue valdkonnas tagada maapõueressursside teaduspõhine, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele suunatud keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus.

3.2.5. Riigi huvi on, et maapõueressursse kasutataks tõhusalt, välistades ülemäärase ja raiskava kasutuse. Maapõueressursside kasutusega seotud otsuste tegemiseks on oluline omada kvaliteetset infot ressursside paiknemise ja olemasolu kohta. Geoloogiliste uuringute käigus kogutud informatsioon võimaldab otsustada ka seda, kas üldse esineb riigi huvi kaevandamiseks. Geoloogilise uuringu tegemine annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt olulist informatsiooni ning on juba ainuüksi seetõttu kooskõlas riigi huviga.

3.2.6. Riigi huvi elluviimiseks on vajalik omada ülevaadet olemasolevatest maapõue ressurssidest, nende väärindamise võimalustest, saadavate toodete konkurentsivõimekorrast, maapõue kasutamise kaasnevatest keskkonna- ja tervisemõjudest ja georiskidest. Seejuures peab maapõuealase informatsiooni kogumine ja vajaduse korral olemasolevate andmete uuendamine olema järjepidev, sest ajakohaste andmete omamine on oluline nii võimaluste kui ka ohtude teadmiseks ja nendest lähtudes otsuste tegemiseks. Uuringutulemuste iseseisvat väärtust, tähendust ja vajalikkust on käsitlenud ka Riigikohtu halduskolleegium kohtuasjas nr 3-3-1-37-15 tehtud otsuse punktis 13. Riigikohus leidis kokkuvõtlikult, et uuringutulemustel on iseseisev väärtus sõltumata sellest, kas uuringule kaevandamine järgneb või mitte, kuna saadud teavet saab kasutada näiteks erinevate planeeringute ja arengukavade koostamisel, aga ka hilisemas võimalikus kaevandamisloa taotluse menetluses.

3.3. Ülekaaluka riigi huvi põhjendus geoloogilise uuringu tegemiseks Uljaste uuringuruumis

3.3.1. Maapõueressursside teaduspõhise, riigi majanduskasvule ja ressursitõhususele kaasa aitav keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus on võimalik juhul, kui riigil on olemas kvaliteetne geoloogiline informatsioon. Maapõuepoliitika põhialustes tuuakse esile, et kvaliteetse geoloogilise informatsiooni omamine on lisaks maavarade kasutuselevõtu vajaduse hindamisele oluline ka teiste keskkonnakasutusega seotud tegevuste planeerimisel, riskide hindamisel ja tegevuste elluviimisel. Olulisemad neist on loodus- ja põhjavee kaitse, veevarustuse, jäätmekorralduse ja ehitiste planeerimine ning keskkonnamõju hindamine.

3.3.2. Uljaste uuringuvälja põlevkivivaru uurituse tase on aga madal – uuringupuuriaukude tihedus ei ole piisav ja sealne maavara on arvele võetud reservvaruna. Uljaste uuringuruumi põlevkivivaru on hinnatud aastaid tagasi: 1995. aastal 1956. a geoloogilise uuringu andmete põhjal ja täpsustati 2008. aastal. Uuringuala põlevkivi kihindi energiatootlus on arvatud 1956. aasta uuringutel saadud andmete põhjal. Põlevkivikihi lasumistingimused Uljaste uuringuruumis on varieeruvad. Tänapäevaks on aga muutunud geoloogilise uuringu tehnoloogia, varu arvestamise meetodika ning ka põlevkivi varu arvele võtmise nõuded. Riigil on aga väga oluline teada võimalikult täpselt uuritava maavara varu kogust ja selle kvaliteeti, isegi kui lähiaastatel ei ole mingil põhjusel võimalik seda kasutusele võtta.

3.3.3. Kavandatav geoloogiline uuring võimaldab teada saada Uljaste uuringuruumis lasuva maavara lasumistingimused, koostised, kvaliteedinäitajad, tehnoloogilised omadused ja kaevandamistingimused. Samuti aitab geoloogilise uuringu tegemine Uljaste uuringuruumis riigil saada vajalikku informatsiooni keskkonnakaitseliste ja hüdrogeoloogiliste tingimuste kohta ning seeläbi kavandada negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks ja vältimiseks vajalikke meetmeid, mis on olulised ka põlevkivi arengukava eesmärkidest lähtuvalt.

3.3.4. Põlevkivi arengukava sätestab põlevkivivaldkonna üldesmärgi, milleks on riigi huvi elluviimine, mis seisneb põlevkivi, kui rahvusliku rikkuse efektiivses ja säästlikus kasutamises ning põlevkivisektori jätkusuutliku arengu tagamises. Põlevkivi on Eesti rahvuslik rikkus, mida tuleb väärtustada kui olulist strateegilist ressursi. Praegusel juhul seisneb ülekaalukas riigi huvi strateegiliselt olulise maavara otsingus, mis annab riigile olulist geoloogilist, hüdrogeoloogilist ning keskkonnavalast informatsiooni, mis aitab hinnata Uljaste uuringuruumis kaevandamise võimalikkust ning sellega kaasnevat keskkonnamõju ja võimaldab otsustada ka seda, kas üldse esineb riigi huvi kaevandamiseks.

3.3.5. Kvaliteetse maapõuealase informatsiooni kogumine ja omamine riigi tasandil on vajalik hindamaks erinevatesse piirkondadesse maardlate rajamise vajalikkust ja võimalikkust ning konkreetse maardla kasutuselevõtu otstarbekust. Oluline on rõhutada, et geoloogilise uuringu tegemine ja maavaravaru arvele võtmine maavarade registris ei anna uuringuloa taotlejale kaevandamise õigust, kuid annab riigile maavarade otsingu ja uuringu seisukohalt olulist informatsiooni. Uuringuloa taotlemise ajal ei ole teada, milline on uuringu tulemus. Seetõttu ei saa ka loa andjal olla ammendavat teavet selle kohta, millist toodangut uuritav maavara võimaldab saada ja kas selle kasutamine on majanduslikult põhjendatud. Välistada ei saa võimalust, et sellel alal kaevandamine ei ole uuringutulemusi arvestades põhjendatud.

3.3.6. KeHJS § 6 lõike 2 ning VV 29. augusti 2005. a määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu” § 3 kohaselt ei kuulu põlevkivi geoloogiline uuring nimetatud määruse tegevuste hulka, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang. Seetõttu Keskkonnaamet ei koostanud Uljaste uuringuloa menetluses keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindangut.

3.3.7. Kaalunud eespool esitatud argumente ja võrrelnud riigi huvisid kohaliku omavalitsuse üksuse huvidega, on VV seisukohal, et Uljaste uuringuruumis geoloogilise uuringu loa andmine on põhjendatud ja vajalik ning esineb ülekaalukas riigi huvi saada põlevkivi kui strateegiliselt olulise maavara kohta olulist informatsiooni, mis aitab hinnata Uljaste uuringuruumis kaevandamise võimalikkust ning sellega kaasnevat keskkonnamõju ja võimaldab otsustada ka seda, kas üldse esineb riigi huvi kaevandamiseks. MKM on menetluse käigus vastanud Lüganuse Vallavolikogu seisukohtadele. Menetlust on selgitatud ka käesoleva korralduse seletuskirjas.

4. OTSUS

Tuginedes MaaPS § 35 lõikele 3 ja asjaolule, et esinevad korralduses kirjeldatud ülekaalukad riigi majandus- ja keskkonnanahvid maavara uurimiseks, nõustub Vabariigi Valitsus Uljaste uuringuruumis maavara geoloogilise uuringu tegemiseks uuringuloa andmisega. Uuringuloa andmise otsuse teeb ja loa tingimused seab Keskkonnaamet.

5. VAIDLUSTAMISVIIDE

Korraldust on võimalik vaidlustada halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul korralduse Riigi Teatajas avaldamise päevast arvates.

6. KORRALDUSE TEATAVAKS TEGEMINE

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil teha korraldus teatavaks Keskkonnaametile, Kiviõli Keemiatööstuse Osühingule, Lüganuse vallale, Keskkonnaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Transpordiametile, kinnistute Satsu raudteelõik, Jaanivere, Liivaaru ja Silla omanikele ning samuti taotletava alaga piirnevate kinnistute omanikele.

Kaja Kallas
Peaminister

Taimar Peterkop
Riigisekretär